

УДК 378

Побірченко Неоніла Антонівна

доктор психологічних наук, професор кафедри загальної, вікової і педагогічної психології
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ
n.pobirshenko@kubg.edu.ua

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядаються наукові ідеї впровадження феноменології здоров'я у практику розвитку готовності майбутніх викладачів до професійної діяльності в умовах вищої освіти; здоров'язбережувальну феноменологію представлено як формально незалежну самоосвітню діяльність студентів – учіння; діяльність учіння студентів рекомендовано досліджувати як здоров'язбережувальне новоутворення в розвитку готовності студентів синергувати феноменологічні функції здоров'я; розкрито реально діючі функції психологічних і педагогічних знань, умінь і навичок, спрямованих на охорону здоров'я як наукового засобу формування цілісності психолого-педагогічної професійної діяльності майбутнього викладача.

Ключові слова: феноменологія; синергія; здоров'я; наукові ідеї; діяльність учіння; майбутній викладач; вища освіта; цілісність психології і педагогіки як вид професійної діяльності.

Наукові ідеї. Психологічний і педагогічний супровід інноваційних досліджень потребують короткого обґрунтування закладених у їх зміст наукових ідей. На особливу увагу заслуговують ідеї, змістом яких рекомендовано користуватися в організованому розвитку готовності майбутнього викладача до нового виду професійної діяльності.

Новаційністю виду професійної діяльності майбутнього викладача відображаються новоутворення в його професійній особистісній готовності. У контексті теми статті до новоутворення віднесено здатність студентів здійснювати перехід до діяльності учіння як самоосвітнього пізнання феноменології власного здоров'я.

Здоров'язбережувальною феноменологією передбачено глибоке знання психологічних особливостей студентської молоді. Зокрема, йдеться про розвиток соціально-економічних новоутворень, які є відгуком на швидкозмінні вимоги суспільства до викладача вищої школи.

Феноменологія здоров'я – це діюче у професійному навчанні учіння, яке не припиняється з досягненнями студентами достатнього рівня психологічної і педагогічної освіти.

У термінах «феномен здоров'я», «здоров'язбережувальний феномен», а також словосполучення «здоров'язбережувальна феноменологія» зберігається сутність їх змісту, а також пов'язані з ними наукова продуктивність психологічної і педагогічної діяльності.

Науковий аналіз цих важливих феноменів може замінюватися словообразом «учіння як неперервна самоосвіта студента у збереженні здоров'я». Таким чином, організована неперервна самоосвіта, метою якої є оволодіння вміннями зберігати здоров'я, є унікальним структурним компонентом готовності майбутнього викладача до нового виду професійної діяльності.

Унікальність нового по суті компоненту професійної діяльності забезпечується методом здоров'язбережувального конструювання синергійності психологічної і педагогічної діяльності. У цьому плані нагальною є потреба здійснення вагомих досліджень з питань усвідомленого ставлення студентів вищої школи до збереження власного здоров'я і здоров'я людей, які опікуються їх якісною професійною підготовкою до праці в умовах ринкової економіки.

Завдяки описаним ідеям на особливу увагу заслуговує опрацювання сучасних педагогічних технологій, які базуються на використанні найновіших досягнень психологічної науки, вікової фізіології, психогієни, соціології, екології та інших наук про здоров'я людини. Педагогічні технології та психотехніки дозволять студентам здійснити перехід до професійної самоосвіти на основі пошуку оптимальних індивідуальних шляхів.

Слід підкреслити факти про те, що якнайповніше розкриття здоров'язбережувальної феноменології готовності особистості викладача буде утверджувати науковий фундамент для здійснення радикальних змін у фінансуванні освіти.

Ідея синергійного підходу у розвитку готовності майбутнього викладача до нового виду професійної діяльності не нова. Синергійний підхід є загальним

науковим методом у вирішенні практичних проблем, пов'язаних зі здоров'ям студентської молоді. Розробленою теорією функціональної цілісності особистості виділяються певні вікові періоди збереження здоров'я. Усі вони пов'язані між собою, кожна наступна стадія здоров'я обумовлюється попередньою. Студентам вищого навчального закладу створюються умови для відкриття самого себе й інших людей. З цією метою під час занять успішно формується особистісна професійна рефлексія. Авторами нових наукових досліджень (О.П. Сергеєнкова, Л.А. Столярчук, В.В. Фурман, І.О. Цибулько) обґрунтовано характерні особливості та індивідуальні якості студентської молоді. Це, насамперед, у майбутніх викладачів на інноваційно-навчальній основі розвивається усвідомлене почуття обов'язку та відповідальність у визначенні стратегії життєвого та професійного шляху.

Фізичне здоров'я студентів досягає рівня розвитку дорослої людини, помітно зростає і стає продуктивною працездатність в оволодінні навчально-професійною діяльністю. Триває функціональний розвиток нервових клітин головного мозку. У процесі навчання на етапі підготовки майбутніх викладачів ускладнюються умови аналітико-синтетичної діяльності кори головного мозку. Це сприяє розвитку здатності студентів підвищувати рівень рухливості нервових процесів. У таких умовах майбутнім викладачам вдається швидко переходити від стану збудження до стану гальмування. Мислення студентів, зокрема, його критичність і креативність відзначається помітною організованістю, пізнавальною самостійністю, пошуками нестандартних методів учіння. Причому, в самооцінках студентів (за Л.А. Столярчук) фіксується не тільки рівень і обсяг знань, старанність, а й ставлення до своєї діяльності, ступінь розвитку професійного інтересу до детермінантів психологічного здоров'я.

З багатьох різноманітних знань з педагогіки та інтересів до психології індивідуальності людини студенти намагаються відібрати лише певні, які безпосередньо стосуються якоїсь однієї категорії здоров'я – інтелектуальної, соціальної, економічної, духовної, підприємницької тощо.

Усвідомлюючи, що сьогодні потрібні конкурентоспроможні спеціалісти, студенти намагаються поєднувати в організаційній культурі здоров'я духовність, інтелектуальність і підприємливість (з досліджень О.П. Сергєєнкової).

Разом з тим, підготовка майбутніх викладачів до професійної синергії психологічної і педагогічної діяльності здійснюється з орієнтацією на традиційно провідні сфери здоров'я: інтелектуальне, соціальне, емоційне.

У майбутніх викладачів залишаються поза увагою аспекти психосоматичного, психофізіологічного, фізіологічного здоров'я та гігієнічні проблеми. Помітними станами здоров'я за даними спостереження у студентів є розумова втома, напруженість розумової діяльності, байдужість до слухання змісту лекції тощо.

Проблемі здоров'язбережувальної феноменології в розвитку особистості присвячено численні праці дослідників у психології. Більшість з них підтримують наукову позицію про те, що здоров'язбережувальність в розвитку людини – це гетерохронний процес. Він протікає нерівномірно і в ньому можна виділити періоди застою і підйому. Також його супроводжують конфлікти і кризові ситуації в житті людини.

На думку психологів, феноменологія як наука про збереження здоров'я – це змістовне конструювання людиною свого життєвого простору, в якому дійовими є індивідуальні життєві сенси збереження здоров'я.

Ми розглядаємо феноменологію збереження здоров'я як неперервний процес цілеспрямованих прогресивних змін людини під впливом соціально-психологічних та економічних станів суспільства.

Дії факторів збереження здоров'я обумовлені рівнями розуміння людиною соціальної значущості її професійної діяльності та власної активності, спрямованої на досягнення продуктивних результатів, на самоудосконалення та самореалізацію набутого досвіду праці.

Фактор збереження здоров'я обов'язково передбачає прагнення людини в розвитку його можливості і реальності в задоволенні станами здоров'я. Тобто, завдяки фактору збереження здоров'я особистість «відкриває» нові сторони свого

здоров'я. У таких ситуаціях фактор збереження здоров'я виступає однією зі значущих умов розвитку людини.

У дослідження учених, у досвіді фахівців освіти фактор збереження здоров'я розглядається як одна із форм організованої адаптації і соціалізації особистості, розвитку її професійної ідентичності.

У психологічній науці робляться активні спроби довести, що діями фактору збереження здоров'я у людини помітно змінюється визначена стратегія життєдіяльності. Особистість змінює ставлення до здоров'я. Пов'язані з процесом збереження здоров'я ситуації переконують у виникненні новоутворень – нових психологічних властивостей і якостей.

Психолого-педагогічне обґрунтування розвивальних аспектів здоров'язбережувальної феноменології водночас вносить зміни в розуміння студентами учіння як неперервної самоосвітньої діяльності. Цим підкреслюється психогігієнічне значення педагогіки здоров'я.

Феноменологія здоров'я у психогігієні може розглядатися як наука в охороні фізичного, духовного і психологічного здоров'я.

Таким чином, феноменологію збереження здоров'я у студентському віці може скласти психолого-педагогічна наука, місія якої полягає в конструюванні учіння.

Об'єктом учіння є охорона психологічного здоров'я; предметом – розробка здоров'язбережувальних психотехнік.

Науковим підходом до конструювання учіння є синергетика збереження різних типів здоров'я в психолого-педагогічній професійній діяльності.

Організаційну культуру збереження здоров'я дотримується партнерський корпоратив викладачів і студентів.

Висновки. Вважаємо, що в психології і педагогіці в силу їх сучасного стану, який характеризується плюралізмом спрямувань, теорій, комплексності способів, методів її практичного застосування, необхідно оформити знання продуктивності інноваційних ідей, в яких безпосередньо розставлено акценти збереження здоров'я майбутніх викладачів.

У вирішенні цієї проблеми сьогодні замало підручника «Психологія здоров'я», «Психологія людини». Збереження здоров'я - це системотвірний фактор соціуму з постійно діючими змінами в засобах взаємодії людини з суспільством.

Так, в науці обґрунтовано позицію, суть якої в тому, що розум людини не може повністю розкритися, якщо соціум не бере участі в процесі розвитку духовного здоров'я окремого індивіда. У всьому, що закладено психікою людини, є два рівні розвитку здоров'я – загальний вищий, явний і таємний. Вищий і явний рівні здоров'язбережування детерміновано прагненнями людини інтенсифікувати розвиток духовного здоров'я у взаємозалежностях з культурою діяльності. З тим, щоб піднятися до вершини пізнання світу духовного здоров'я, щоб збереження здоров'я приносило людині задоволення, господарем досягнень повинна стати свідомість.

Таким чином, сенс упровадження здоров'язбережувальної феноменології визначається рівнями усвідомленого ставлення людини до духовного здоров'я як чинника готовності до професійної діяльності. Духовне здоров'я, яке теж закладене психікою людини, здійснює кардинальну перебудову психологічної структури особистості. Людина «обростає» новими потребами, інтересами прагненнями бути корисною рідному суспільству.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Професійна індивідуальність майбутніх учителів: теоретико-методологічні аспекти [Текст] / О. П. Сергеєнкова ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. - К. : Науковий світ, 2004. - 344 с.
2. Психологія індивідуальності фахівця освітньої сфери [Текст] : монографія / О. П. Сергеєнкова ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. - К. : [Щербатих О. В.], 2011. - 275 с.
3. Психологічні особливості формування самооцінки майбутніх учителів в умовах криз професійного навчання : автореф. дис ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Олеся Анатоліївна Столярчук . – Київ : Б.в., 2012 . – 20 с.
4. Психологічні умови розвитку особистісної рефлексії у студентів технічного університету [Текст] : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Фурман Вікторія Вікторівна ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. - К., 2013. - 20 с.
5. Психологічні чинники розвитку професійної рефлексії майбутніх фахівців авіаційної сфери [Текст] : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Цибулько Інна Олександрівна ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. - Київ, 2014. - 20 с.

Стаття надійшла до редакції 30.04.2015

ЗДОРОВЬЕСОХРАНЯЮЩАЯ ФЕНОМЕНОЛОГИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УСЛОВИЯХ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Побирченко Неонила Антоновна

Доктор психологических наук, профессор кафедры общей, возрастной и педагогической психологии

Киевский университет имени Бориса Гринченко, г. Киев

n.pobirshenko@kubg.edu.ua

Аннотация. В статье рассматриваются научные идеи внедрения феноменологии здоровья в практику развития готовности будущих преподавателей к профессиональной деятельности в условиях высшего образования; здоровьесохраняющую феноменологию представлено как формально независимую самообразовательную деятельность студентов - учения; деятельность учения студентов рекомендуется исследовать как здоровьесохраняющее новообразование в развитии готовности студентов синергировать феноменологические функции здоровья; раскрыты реально действующие функции психологических и педагогических знаний, умений и навыков, направленных на охрану здоровья как научного средства формирования целостности психолого-педагогической профессиональной деятельности будущего преподавателя.

Ключевые слова: феноменология; синергия; здоровье; научные идеи; деятельность учения; будущий преподаватель; высшее образование; целостность психологии и педагогики как вид профессиональной деятельности.

PHENOMENOLOGY PRESERVE THE HEALTH OF FUTURE TEACHERS TO PROFESSIONAL ACTIVITIES UNDER HIGHER EDUCATION

Neonyla A. Pobyrchenko

Doctor of psychological sciences, professor of the Department of General, Developmental and Educational Psychology

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv

n.pobirshenko@kubg.edu.ua

Abstract. In the article the scientific ideas of phenomenology implementation in practice of the health of future teachers to the profession in terms of higher education; phenomenology health preservation formally presented as independent activities of self education students - learning; students learning activities recommended to investigate how tumor preserve health in developing students' readiness synerhuvaty phenomenological features of health; series actually operating functions of psychological and pedagogical knowledge and skills aimed at health care as a means of forming scientific integrity psycho-pedagogical professional activity of the future teacher.

Keywords: phenomenology; synergy; health; scientific ideas; learning activities; future teacher; higher education; integrity psychology and pedagogy as a form of professional activity.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Professional identity of future teachers: theoretical and methodological aspects [Text] / O.P. Serhyeyenkova ; APN Ukrayiny, In-t pedahohiky i psykholohiyi prof. osvity. - K. : Naukovyy svit, 2004. - 344 s. (in Ukrainian)
2. Psychology of individual professional educational sphere [Text]: monograph / O.P. Serhyeyenkova ; Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. - K. : [Shcherbatykh O. V.], 2011. - 275 s. (in Ukrainian)
3. Psychological characteristics of self formation of future teachers in crises vocational training: avtoref. dys ... kand. psykhol. nauk: 19.00.07 / Olesya Anatoliyivna Stolyarchuk . – Kyiv : B.v., 2012 . – 20 s. (in Ukrainian)
4. Psychological conditions of personal reflection among students Technical University [Text]: avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.07 / Furman Viktoriya Viktorivna ; Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka. - K., 2013. - 20 s. (in Ukrainian)
5. Psychological factors of professional reflection of future specialists in aviation and [Text]: avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.07 /Tsybul'ko Inna Oleksandrivna ; Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka. - Kyiv, 2014. - 20 s. (in Ukrainian)